

GYŰJTŐ: PINTÉR ISTVÁN

GYŰJTÉS IDEJE: 1976.

TART.: HIEDELVEK, BTBONÁK

44 lap, 19 pte

FŐLÉKÖZMUTATÓ: ПОГАНЬСВЕНТРЕТЕР

STALMUTATÓ: XXI

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRNOVA'S

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3532-es TÉTELE ALÓL

3532

HIEDELMEK

BABONÁK

Irta: Pintér István

H I E D E L M E K, B A B O N Á K:

A felvilágosult ember általában lenézően mond véleményt ezekről a lehetetlen és hihetetlen történetekről, ha szóba kerülnek. A földnépe, az egyszerű földművelő emberek együtt éltek a babonás, ördögös, garabonciás és szépaszszonyokról szóló történetekkel gyermekkoruktól kezdve.

Milyen belegyökerezve él bennük a babona iránti tisztelet és félelem, sokukba még napjainkba is.

A későbbi "sámánok" utódai javasemberek, javas asszonyok tartották fent és ápolták a nép gyógyítás mellett a hiedelmeket és a babonás szokásokat, ők voltak a források. A javasasszonynak, javasembernek minden panaszra volt gyógyiraja. És ha nem sikerült a gyógykezelés, kitudták magukat magyarázni, miért nem volt hatása a gyógyításnak, vagy babonás cselekedetnek, valamit nem a megadott utasítás szerint csináltak. A hiedelmek, babonákról szóló elbeszélések, tulajdonképpeni része kitalált, nagyot mondó történetek, ijesztő hatásúak.

Ezeket használták fel a megfélemlítésre a tudatlan embernél. Pl. hogyan változnak át a boszorkányok, a lólábu ludvéro hogyan jelenik meg, és hogyan éli ki szeretőjét.

A javas asszonyok, javasemberek ismerték a füvek gyógyító hatását. Megtudták betegíteni bizonyos füvekből főzött kotyvalékkal valaki kérésére annak haragosát. Ételébe, italába tették, általában erre mindig a jó szömszédot használták fel, megfizettek érte.

A bejáratos jó szomszéd, jó pénzért kapható, kész volt a kérést teljesíteni. A javasasszonyhoz ment a beteg, vagy őt hívták a beteghez, és mind a két fél megfizetett neki, az ártó és a gyógyulást remélő beteg is. Hosszu téli estéken, a füstöskonyhában, a kemence padkán ülve hallgatták kukoricakopazás közben nagyapáink, nagyanyáink elbeszélését babonás, ördögös, boszorkány, ludvért, garabonciás és szépasszonyokról szóló történe~~ke~~teket. Ezek a történetek apáról fiura, anyáról leányra szálltak éppen úgy, mint egyéb szokásaik, és a történetek hol összezsugorodva, hol kikerekedve, aszerint, ki mennyit őrzött meg belőle ~~magá~~ emlékezetébe. Vesznek is tesznek is ~~bele~~ ^{el belőle} ^{nyassa}, alakítják, formálják. Titkokban tartották pl. a szerencsét hozó ~~nyakká~~ babonákat, nehogy más elvigye a szerencsét. De azért sógornak, komának elmondták, mert azok a családhoz közel állók voltak, ezektől tudták meg mások is. Voltak pl. kötelező babonás szokások is, ami ágyhoz kötötte a szülőasszonyt és a kieresztés után léphette át a megyét és mehetett a szomszédba. A rontás ellen is megvolt az ellenszer állatnál, embernél. A nyirág állatnál, embernél egyaránt hatásos volt szerintük. Nyálas fonál, mit az öregasszonyok nyálazták meg ujjukkal fonás közben, azért, hogy könnyebben tudják sodorni a kenderkócot, csak az számitott nyálas fonálnak, amit öregasszony nyálazott meg. Az a fonál, amit leány, vagy menyecske font, annak nem volt ~~hatása~~ hatása. A nyálas fonálnak is addig volt hatása, amíg ki nem fehérítették.

Hitték abban, hogy a tehenet meg lehet rontani, ha napnyugta után adták oda a tejet valakinek, és az amikor vitte a tejet, leült pisálni, ilyenkor még nagyobb lett a rontás. Védekezésül felhasználták a csorba sarlót, a parazsat és a ház taapja, küszöböt. Ilyenkor aztán fogyott a tej a tehénnél, a fazekat rátették a talpra, rátették a csorba sarlót, a szűrükébe pár szem parazsat tettek, azon szűrték át a tejet. Ha a taalp, csorbasarló, parazs nem segített, mentek, vitték a tehén kötelét, szarvaközött néhány szőrt a javasasszonnyal megöntetni.

A ludvérdek ellen - szerintük - csak a Benedek napján kán beérett fokhagyma, mogyorófa vessző, gatyamadzag, és hétféle virág védte meg az embert. A gatyamadzag, Benedek hagyma a boszorkányok ellen is megvédte az embert. Pl. a szülőasszony párnája alá Benedek hagymát, fokhagymát tettek, hogy a boszorkány el ne vigye a gyermeket, mellé tették még az imakönyvet is. Gatyamadzaggal kellett lekötni a kilincset, így nem tudott bemenni a boszorkány, ha már bent volt a házba, nem tudott kimenni, megtudták fogni, megcsönkítették, csuffá tették. Persze csak az tudta megfogni a boszorkányt, aki ismerte ezt a védekezési módszert. Hitték abban, hogy megronthatják haraguskat, a keresztuton lerakott tárgyakkal: gyümölcsökkel, a tollakkal, levágott borju farkával, stb.

- 4 -

Betegségtől úgy próbáltak szabadulni, csonttal, pénzzel, de ezt keresetlenül kellett találni, háromszor végig huzták a betegek fekélyes testrészükön, hátuk mögé dobták, de visszaneézni nem volt szabad, mert akkor nem volt látásos és majd aki azt felveszi, azra szál a betegség.

Meggyőződéssel sütötték közben haragusoknak a lába nyomát, azért, hogy hideg löje, hidegölése legyen. De lőtté a hideg azt is, aki a keresztuton elszórt tárgyakból felvette valamelyiket egy-két hétig, de előbb is meggyógyulhatott, ha felkereste a javasasszonyt. A szobába, konyhába mindig befelés söpörték és még napjainkban is úgy söprik a szemetet, mert ha kifelé söprik, a szerencsét is kisöprik vele a házból.

Némelyik nagymama még napjainkban sem engedi levágni ollóval a gyerek körmét, lábáról, kezéről, mondvaféjásos lesz keze, lába. A menyecskének úgy kell lerágni a gyerek körmeit. Olyan eset is előfordult, amikor az anyamindentudó embert akart a fiából babonás megoldással nevelni. Mindössze annyit kellett volna neki elvégezni, 12 éves korában egészben leszárított köldökzsinórjára kötött pertli 12 gombját kellett volna neki eloldozni, de nem tudta. Ha eltudta volna oldani, mindent meg tudott volna csinálni. Legnagyobb bánatára a gyerek ugyan belekezdett, de nem tudta eloldozni a gombokat, így mindent tudó ember sem lett belőle.

Ha valamelyik ~~féfít~~ férfit az asszony meg akarta fogni, vagy ha már jóba volt vele, hajából, szemöldökéből, hónaljából, szemérmes testéből, egy-egy szőrszálat kellett

kihuzni és azt egy pohárba a tűzhely alá elásni, így már fogva volt, annak maradása nem volt, csak fűtött a menyecskéhez. Ebből a bajától csak javasasszony, vagy javasember tudta megszabadítani, Ez hihető, mert a tanácsot is ezektől kapták, de az még hihetőbben hangzik ha azt mondjuk: nem a szőrszálak kötötték a menyecskéhez a férfit, hanem a szerelme és kedveskedése, és minden földi jó, amivel ellátta.

Köztudomásu, hogy ilyen esetben a férfiak szívesebben tartózkodnak a menyecske mellett hosszabb időn át, mert őket nem a szőrszálakat lehet megfogni, jó ételekkel, italokkal a hasukon keresztül. Ha felesége volt, és jájött a turpisságra, még panaszkodott is a szegény férj, jaj az engem megfogott. Sógor és komaasszonyok összedugták fejüket miként szabadítsák meg a megbabonázott férjet az igéző menyecskétől. A javasasszony aztán kiásta a poharat a tűzhely alól és magával vitte. Ezzel aztán egy csapásra megszűnt a hatása a menyecskének a férfi felett. Ak/i a szidalmaktól és egyéb fenyegetésektől megjuhász-kodva még örült is a simán végbement szabadulásának. Aztán szép lassan, de hatásosan elúndult a pletyka, ez ilyen, ez olyan, a sértett menyecske szép lassan rakta a tüzet ellenfela alatt, rossz hirbe hozta, ilyen esetekben fordult elő, hogy azt is ráfogták, ami sohasem történt meg.

Legényfogónak használták a kántorcérnát, azt tartották felőle, ha a leány állandóan a derekára kötve kordja, a férjnek kiszemelt legénynek el kell őt venni feleségül, ha akarja, ha nem, szabadulni nem tud. Egyébként ugyan az, mint a nyálas fonál, ebben az esetben kántorcérnának mondják.

A nyálas fonalat menyasszony-vőlegény derekára kötötték mielőtt elindultak az esküvőre, jegzőkőh, vagy paphoz. Ezt igézés ellen használták. A lányoknál a ruhánál való fordítva faló felvétele tartotta távol az igéző szemeket, meg a cipőbe tett nyír ág. Menyecskenél a kissarkára kötött kenő. A természeti csapadok ellen, jégeső, mennydörgés, villámláskor fejzét kidobták a táp elé, a küszöb alá, azért, hogy a jégeső, vihar eltérüljön a falu határából, ne okozzon kárt.

A szerencsét hozó hétluku patkó a ház tápjára a új év ájelén szegezték rá azért, hogy kora reggel, aki megy hozzájuk, az botoljon meg benne, rugja befelé a szerencsét. De ugy is csinálták, hogy rátették a talpra, utána gondosan eltették a következő új évig. De nemcsak a ház küszöbére, hanem az istálló küszöbére is szegezték, hogy oda is mennyen a szerencse. A lópatkók közül kimondottan csak a hétluk hozott szerencsét és ugy kellett találni. Es bizony nagy volt az öröm a családban, ha új év reggelén a talpra helyezett patkót látogató, vagy szomszéd abba megbotlott, és befelé rugta, mert hittek abban, hogy abban az esztendőbe megy a szerencse a házba.

Szent György nap előtt fogott kigyót szerencsét hozónak és egyben védekező hatásnak tartották. Fejét levágták, disznóolba, máj vályu alátették, azért, hogy védje meg az állatokat a betegségtől, meg azért is, hogy jó evők legyenek. Cserépbe is tették, földet tettek rá, a földbe három szem kendert ültettek, amikor kikelt, mielőtt mentek a vásárra, előtte nap belefonták a forgácsba, azért, hogy szerencsájük legyen az állatok csádásában.

Amikor a vásáron vettek tehenet, és hazaértek, már messziről kiabálták az otthonlévőknek: hozza ki hamar a legtöltöttebb vánkost. A tehenet odaállították az istálló ajtóba, és háromszor végig huzzák a töltött vánkossal azért, hogy mindig olyan gömbölyű legyen. Ujabban már nem használják a vánkost, tejtést tesznek az istálló talpra, azon vezetik keresztül a tehenet. Valószínűleg azért, mert a tejtés kisebb, mint a vánkos, messzebről nem látni. A vánkossal történő műveletért többen kinevetnék őket. A tejtés is gömbölyű, jól helyettesíti a vánkost.

Miszél János valja, ő sohasem ad arra, hogy a vánkos szerencsét hoz, mindig tejtést tesz az istálló talpára, azon vezet keresztül a teheneket.

Vizosinálással még napjainkban is foglalkozunk. Öntéssel ritkábban, ahhoz már csak egy öregasszony ért, Kámpios Károlyné. A vizosinálás után következett az öntés. Ha az előbbitől nem gyógyult meg a beteg.

Gyereknél pl. a csinalt vizből szájába csöpögtettek
neveletlen ujukról háremszór, és meg kellett mosni az
arcát. Az öntésnél mind a hét esetben csepegtettek a
beteg szájába. Gyermeket, felnőtt embert talpig le kellett
mosni a vízzel, de még az állatot is le kellett mosni
a fükörméig.

Vizsinálásnál, öntésnél a megmaradt vizet napnyugtaker
kellett kiönteni, napnyugta irányában, azért, hogy a nappal
együtt nyugedjen ~~sz~~ el a betegség az embertől, állattól
egyaránt. Ilyen képpen a havat is felhasználták a betegség
gyógyítására.

Ha a h étszeri öntés nem segített a nagy betegen, bele-
nyugedtak, meg fog halni. Ha nem volt nagyon beteg az
illető személy, a javagasszony már az öntésnél kihozta
a keresztet. A további két öntésért így biztosította
a honoráriumot. Mert a további két öntés, ha a kereszt
megjelent, semmiképpen nem maradhatott el. De előfordult,
hogy hétnél többször is megöntötték a beteget, mindaddig,
amig meg nem gyógyult, vagy meg nem halt.

A garabenciásoknak alul, felük kétszer foga volt. Asszony
és férfi képében egyaránt előfordult a róla szóló törté-
netek során. Bárhol is találkozunk e történetekkel, aludtejet
kértek, vagy éppen egy kígyót kantároztak fel, paripának
és legtöbb esetben feketefelhő, jégeső, vihar járt nyemükben.
Akker is, ha szívesen fogadták őket.

Az is bajt okozott, ha valaki beolvastott könyvébe,
ill. könyvébe és annak lapjait elfergatta. Ilyenkor feke-
te felhő ereszkedett alá.

Karácsony esti időjárás jóslás egész évre szólt.

Egy fej fűrőshagymát felszeleteltek 12 db. felé, ahány hó-
nap van egy esztendőbe, megsózták, amelyiket kievevte a
nedvesség, arra rámondták, hogy ez a hónap esős lesz, a-
melyik száraz maradt, arra azt mondták, hogy száraz hónap
lesz. Persze, ha nem úgy történt, akkor rámondták, hogy
elváltozott ez a hónap.

Hihetetlen, de még napjainkban is a modern körülmények
között élő emberek is hajlamosak rá, hogy a történetek et
megtörténthek tartásuk, hisz a babonás ocselkmények hatásába.

V A S BABONÁJA:

- 1/ Ha küszöbre talált patkót szegeztünk, olyant,ami leesett a lónak a lábáról, szárával befelé kellett szegezni, azért, hogy a szerencse befelé menjen a házba.
- 4/ Annál a háznál, ahol patkó van a küszöbre szegezve, ahhoz a házhoz jobban megy a szerencse. A patkót szárával kellett rászegezni a küszöbre azért, hogy a szerencse befelé menjen a házba.
- 1/ Azt mondták a régi öregek, ha már egy szem jég leesett, kivágni a fejszét a taap elé, akkor nem lesz nagy jégverés.
- 3/ Ha nagy jégeső közeledett,ki kellett vágni a fejszét a taap elé, és néhány szem jeget is meg kellett enni, de a jeget előbb meg kellett nézni, mert abban jel volt. Olyan jel, mint az oltáriszentség, mert a jégverés az Isten büntetése, kéromlás ellen.
- 4/ Amikor a nagy vihar közeledett jégesővel, ki kellett a fejszét/ vágni a taap elé, de még a szentelt cicamacát is ki kellett dobni. Aztán félreverték a harangot, bent a házakban az urangyalát imádkozták.
- 5/ Amikor nagy vihar közeledett, hazaszaladtunk a mezőről, mindig mondta a mamánk, ha leesett egy szem jég, dobd ki lányom a nagyfejszét, sarlót, de még a pemetet is,pehogy a jég elverje a gabonát.

Uj évre virradóra ugy is szoktuk csinálni, a patkót szárával befelé oda teték a talpra és amikor felkeltünk, körülnéztünk és bal lábbal léptük át a küszöböt. A patkót azért tettük a küszöbre, hogy abban az évben jöjjön a szerencse a házhoz. Az volt a nagy szerencse, ha valaki uj év reggel jött hozzánk és megbotlott a patkóba, ha azt befelé rugta, az nagy szerencsét jelentett. De ha nő jött, az hiába rúgott a patkóba, nem hozott szerencsét.

r

5/ A kisgyerekeknek egy éves koráig nem volt szabad a körmét ollóval levágni, foggal kellett rágni és még tükör elé sem volt szabad tartani, mert nehezen tanult beszélni.

2/ Mikor nagy dörgés, villámlás volt, a sarlót élére szoktuk kiállítani a taap elé azért, hogy a vihar vigye másfelé a jégesőt és a szentelt cicamacából három szemet dobtunk a tüzre. Azért, hogy muljék ~~am~~ el a nagy vihar, dörgés és villámlás.

8/ Szerencse patkónak csak a hétlyuku patkó volt jó, szárával befelé kellett felszegezni a taapra, azért, hogy lépésre befelé álljon, ugy ment befelé a házba a szerencse.

GYERMEKÁGY BABONÁI:

5/ Amikor a gyerekágyat fekdttük régen ugy volt, hogy a pici ott feküdt mellettünk az ágyba. Most meg ahogy hazajönnek a kórházból, gyerekkocsiba teszik, elmennek a szomszédba.

Nekünk nem volt szabad elmenni, csak egy hónap múlva léphetünk át a megyét, addig a keresztelés kieresztés meg nem történt, mert a boszo/rkányok elvitték volna a gyereket. A gyerekágyat csak két hét múlva hagyhattuk el. Amikor gyerekágyat feküdtünk, az imakönyvet, meg a Benedek-hagymát odatették a vánkos alá, azért, hogy a boszorkányok hozzá ne férjenek a gyerekekhez. Amikor az első fiam megszületett, a bábaasszony a köldökét úgy kötötte el, hogy egybe leszáradjon, nem vágta le, egy hónap múlva száradt le. Amikor leszáradt, a bábaasszony rákötötte a pertlire, 12 gombot kötött rá. 12 éves korában kellett volna ezt a gyerekek eloldozni és akkor mindent el tudott volna végezni. Az anyósom mondta, hogy csináljam meg ezt a gyerekekkel, de bizony nem tudta ezt megcsinálni 12 éves korába.

51 ÖNTÉS BABONÁJA:

Régen a gyerek ha megbetegedett, nem vitték az orvoshoz, volt a faluban három-négy öntőasszony is, elmentek értük, először vizet csináltak. Ha nagyon susturgott a szén, nagyon beteg volt a gyerek belsőrésze, ilyenkor leszállt a szén a pohár fenekére. Ha fent maradt a szén, akkor nem volt nagyon beteg. Ha nagyon beteg volt, akkor kétszer megöntötték, akkor aztán meggyógyult. Az én kisfiamon is megtörtént egyszer, kint állt a brándába,/veranda/ és leesett, nagyon megijedt, édesanyám elszaladt a Májer Örzse nénihez, mondja neki:

Gyere Örzse öntsd meg ezt a kisgyereket, mert nagyon megijedt. Hát ki is hozta a viaszt, a köröszöt, hogy meghal, hát amikor a hetediket öntötte, akkor már tisztult, ~~axix~~

Az öntés úgy történik, az öntőasszony elimádhozza a miatyánkat, meg az üdvözlégyet, tálba hidegvizet öntenek, ráteszik a gyerek fejére a tálat, és olvasztott viaszt önt a hideg vízbe. Ha a viasz nem sustorog, gyógyul a beteg, de ha sustorog és hólyagos lesz, akkor lázas a beteg belső-része. A hétszeri öntésre megszokott gyógyulni a beteg.

61 Gyereknek ha fájt a feje, vagy lázas volt, egy pohárba három szem paraszt tettek, ha beteg volt a belső része, lement a szén a vízbe, ha nem ment le, akkor nem volt nagyon beteg. A néveletlen ujukról három cseppet csepegettek a gyerek szájába, és abba a vízbe megfürdették. Napnyugta után kellett kiönteni a vizet, azért, hogy a nappal együtt nyugodjon el a betegség.

81 A gyerek ha megbetegedett, nem vitték az orvoshoz, voltak a faluba öntőasszonyok, elvitték a gyereket, aztán viasszal megöntötték. Ha gyógyult a gyerek, akkor sima volt a viasz, ha meghalt kihozta a koporsót. Itt Szentpéteren Májer Örzsi volt az öntőasszony, meg annak a napa.

4/ A szemmel verés, vagy szemverés, megigézés:/4/

Egyszer megnéztem egy gyereket és az megbetegedett.

Utána el kellett mennem hozzájuk, és háromszor le kellett húzni az alsó szeknyámmal, utána a gyerek meggyógyult.

/6/

Ha valamelyik gyereket megrentették, vagy fémőttet, vizet csináltak, három szem parazsat tettek egy pohár vízbe, ha a szén lement a pohár fenekére, megigézték. A megigézettnek megmosták az arcát, a kisgyerekeknek még a szájába is öspögtettek.

/3/

A gyereket ha megrentették, vizet csináltak, és azzal háromszor meg kellett mosni az arcát és a nevetlen ujjokról a szájába kellett cspegtetni a vizet. Avizet ugy csináltak, hogy három szem parazsat tettek egy pohárba, ha lement a szén a pohár fenekére, ^{akkor} megigézték a kisgyereket, ha nem ment le a parázs, akkor szemmelverés volt.

/11/

Mikor kisebb lányok voltunk, és kisgyerek született mindig elmentük megnézni. De közel nem engedtek bennünket, a rózsa-füzér oda volt tekerve a pólyának a kötőjére azért, hogy meg ne tudják igézni a gyereket, meg egyf fehér zsebkendő is tettek oda. Ez azért volt edatéve, hogy a rosszak meg ne kísértsék. A fiát a anyja nem mehetett a szomszédba, de még a meggyét sem léphette át, addig, amíg a gyereket meg nem keresztelték.

/2/

A szemberés ellen kisgyerekeknek fordítva adták fel az alsó ingét, hogy a szem ne ártsen meg.

/11/

Ha valamelyik gyerek nem lett normális, amikor felnőtt, azt mondták neki, hogy párhamu van a fejébe. Párhamunak nevezik azt, amikor az asszonyok régen mosni szoktak, sajtárba beletettek egy lepedőt, belerakták a többi ruhát is, a tetejét lekötötték egy lepedővel, arra tették a hamut, melegvizzel öntözték, így lett belőle lugos víz. Ennek a hamuja, ami teljesen kiázott, mondták párhamunak.

/1/

Állatrontás, öntés:

A tehenet ha megrentették, a szarvai közül szőrt vettek, elvitték az öntőasszonyhoz, az megöntötte, és utána lement a rontás róla.

/5/

Ha a tehenet megrentják, karácsony éjjelén subárelővel, fűzfakorbáccsal, amivel aprószentekkor subárelnek, ezzel kellett a tehenet háromszor végighuzni.

/3/

Amikor a tehenete megrentették, át kellett a tejet szűrni szenyen és a taapen. /faszén/ A boszorkány birka képében is szokott bemenni az istállóba és megszepta a tehenet. Ha villával meg is szurták, de reggelre el is tűnt.

/13/

A tehenet ha megrentették egy-két liter tejet vittek a javasasszonyhoz, megöntötte. Egy literre való vizet öntött abból a vizet, amivel öntött, azt haza kellett hozni, háromszor egymás után a tehén szájába kellett abból önteni. A megmaradt vízzel meg le kellett mosni a tehenet egészen a fükörméig. Két hét múlva meggyógyult a tehén. Ha valakinek van tehene, és vidéki megy a házba, meg kell neki mondani, hogy az istálló talpra ne álljon rá, mert azzal megrentja a tehenet. Ez a védekezés inemóriája.

/11/

Amikor széjjel bentették a házat Miszel Jánosnéknál laktunk, ott főztünk ebédet. Ebédre oda jöttek a kőművesek, meg a segítségük is. Ebéd után lefeküdtek a ~~gyepre~~ gyepre, ki erre, ki arra, a menyecskék is. A Sabján Lajosnak a felesége elment a pajtába, kihozta a szénáshamvast. /szénás lepedő/ Arra feküdtek rá. Hát gyön ki a Janosi bácsi meg a Mányi néném, azt mondja a János bácsinak: jaj mér nem mondtad nekik, hogy ne hozzák ki a hamvast, hiszen azzal megrentik a tehenet. Egyszer meg én álltam rá egy istálló talpra, akkor kérdeztem tőle, hogy miaz a szénáshamvas, mert én sem tudtam, rám szólt, hogy mennek le a talpról, arra nem szabad állni, azzal megröntik a tehenet.

Aki gyön, az ájjon kívül, vagygyűjjön be.

/11/

A tehenet, ha megrentették, a láncát vagy kötelét, vagy a szrva közül kivágták a szórt, elvitték a javas asszonyhoz meg öntetni. De azt is hallettam anyámtól, hogy ha asszony

viszi a tejet, nem szabad leülni pisálni, mert a tej összemegy, megsavanyedik, nem alszik meg. Ha már ez megtörténik, a tej szűrőkébe három szem csellány szivét kell tenni, és a ház talpján kell átszűrni a tejet, mert azt még az asztalon sem jó szűrni, mert az is árthat. Azt is hallettam, amikor a tehén meg volt rentva, azért rentették meg a tehenet, mert oda adták úgy a tejet, hogy egy cseppet sem vettek ki belőle. Ez egyszer velem is megtörtént, édesanyám kérdi, mennyi tejet adták, mondom egy litert. Nem vettél ki belőle, mondja, mondom nem. Azt mondja, ha legközelebb adod a tejet, vegyél ki belőle. Hogyan vegyek ki belőle kérdelem anyámtól, egy liter tejből, vagy fél literből, úgy, hogy a nevetlen ujjadat mártod bele háromszor a tejbe, és töröld a szeknyád kötőjébe, ezt úgy kellett csinálni, hogy akinek adtam a tejet, az észre ne vegye.

Egyszer egy este, már elmúlt 10 óra is, nyári időben volt, a Szmedics Juli néni vitt tőlünk tejet. Aszengya neki édesanyám: Juli néni, ilyen nyári időben 10 óra után akar főzni? Á! nem főzök, kávét akarek csinálni. Annyit könyörgött, rimázkodott, adott neki anyám. Hát aztán mi is megjártuk ám, fogyott a tehénnél a tej, és meg is csicseredett, savnyudott.

Hát anyám hogy mit csináljon, panaszkodott a Jakab Rezi néninek. Azt mondja, a Beza néni, ej te Naca, hát miért adod oda a tejet, napnyugta után már?

Azt mondja a Reza néni: Te Naca! Tűzesítsd meg a cserbasarlót, a pipicsból tegyél egy kalócot, három szem csalán szivét tedd bele a szűrőbe, ezeken szüred a tejet legalább egy héten keresztül a ~~talpen~~ talpen, ettől majd rendbe gyüm a tehén. Nem is adta oda édesanyám napnyugta után a tejet senkinek se.

/4/

Karácsonykor kukoricát hintettek az abreszra, szent este, másnap azt adták a tyukoknak. Az asztal alá szénát tettek, amit a tehénnek adtak, azzal az abresszal kellett kivinni, amivel az asztal szent este le volt terítve. Háremszer az abresszal megtöröltük a tehén tőgyét, ez a betegség ellen is jó volt, mert nem fogta a tehenet a betegség.

/8/

A tehenet ha megrentették, elvitték láncát, vagy kötelét a javasasszonyhoz, meg a szrva közül kivágtak szőrt, a javasasszony megöntötte, utána egy-két héten belül meggyógyult a tehén.

SZERENCSÉT HOZÓ BABONÁK:

/7/

Szent György napja előtt fogtuk a kigyót, levágtuk afejét, beletettük cserépbe, földet tettünk rá, abba ültettünk három szem kendermagot. Amikor kikelt a kender, vásárra a piarora úgy mentünk, hogy előtte már belefentük a korbácsba, azért, mert az szerencsét hozott az állatok eladásában.

/8/

Szent György napján, vagy előtte nap fogtunk kigyót, levágtuk a fejét, odatettük a disznók vájuja alá, azért, hogy jó evő legyen a disznó és ne fogja a betegség.

/5/

Amikor vettünk tehenet a vásárba, hazaértünk, beszaladtam a legtöltöttebb vánkosért, vagy ha az anyésem észre vette, hozta ki elibénk a vánkest. A tehenet odaállítottuk az istálló ajtóba, és háromszor~~é~~ végighuztuk vele, hogy mindig olyan tele legyen, olyan legyen mint a vánkos. Utána a kötényemet levettem és ráteritettem a talpra, azon vezettük át a tehenet, a kötény azért volt ráteritve, hogy olyan széles legyen a~~z~~ tőgye.

/8/

Szent György napja előtt, este virágot szedtünk, bekötöztük velük az istálló ajtót, disznóól ~~á~~ ajtót, de még a ház ajtaját is azért, hogy a boszorkányok ne férjenek hozzá emberhez, állathoz.

Amikor még gyalog jártunk Kanizsára a piarcra, ha férfival találkoztunk, örültünk neki, de ha asszennyal találkoztunk, rámondtuk, minek jött~~é~~ ez az asszony elibénk, az asszony elvitte a szerencsét, a férfi meghozta. Ha meg kénynyseprővel találkoztunk háromszor meghuzkodtuk gombjainkat.

Amikor a tehén megborjazott, rá három ~~nap~~ napra már jó volt a teje. Amit a borju meghagyott, édesanyám kifejte, felferralta, ez volt fröccstej. Összehívta a szomszéd gyereket is, letette a földre a lábast, ott kellett megenni a~~z~~ tőgy.

a fröccstejet, azért, hogy a borju jó legyen.

/11/

Konyhába, szobába ha söpörtek, mindig befelé kellett kezdeni a söprést, azért, hogy a szerencsét befelé söpörjék, kifelé nem volt szabad söpörni a lakást, mert ki söpörték volna a szerencsét a házból.

/8/

Szent György nap előtt fogott kigyónak levágtuk a fejét, oda tettük a disznó vályu alá, azért, hogy jobb étvágy/a legyen, meg azért is hogy ~~jobb~~ a rosszak hozzá ne vérjenek az állatokhoz,. Az istálló talp alá is szektunk tenni kigyófejet.

~~in~~

/13/

Amikor valaki el akar menni a vásárra, egy tejjást kell tenni a talpra, azon kell átvezetni a jószágot, hogy a vásáron is olyan gömbölyű legyen, akkor van szerencse az eladásra. Meg amikor hazahajtottuk a vett tehenet a vásárból, akkor is ezt csináltuk. Én ezt még most is csinálom, tesztek mindig a talpra tejjást, ha megyek a vásárra, hogy a vásárról vett tehenet is hazavezetem.

A többi mind elhagytam, csak ezt a tejjásosat csinálom.

/8/

Annál a háznál, ahol patkó van a küszöbön, ahhoz a házhoz jobban megy a szerencse. A patkót szárával befelé kellett szegezni a küszöbre, mert csak úgy ment befelé a szerencse.

/13/

Az udvaron fogtam egy kigyót, levágtam a fejét, akkor még a régi házam volt, a küszöb alá tettem, azért, hogy ne gyűjjenek kigyók, a rontók. Meg azért is, mert sok kigyó volt itt a gyepübe régen.

/11/

Egyszer boltból jöttem haza, hallom a Kósz Kata néni mondja a cigány gyerekeknek, hozzál egy fejet, ha hozol alá teszem a vályu alá, ha egy fejet is, csak hozzál. Meg is fizetek érte. Kértem az egyik öregasszonytól, mit beszél ez a Kata néni? Mit hát, mondja az öreg néni, kigyófejet kért a cigánygyerektől, azt szokta a vályu alá rakni, hogy távol tartsa a betegséget az állattól.

Ha valaki Szent György nap előtt döglött kigyót lát, abban a nyárban beteges lesz. Ha élőt lát, akkor egészséges lesz. Aki sárga pillét lát, az is beteges lesz, ki tarka-piros pillét lát, az egészséges lesz.

Szent György nap előtt este szoktunk elmenni virágért, lefűztük az ajtó elé, az istálló ajtó elé, tyuk ól ajtó elé, de még a kiskert ajtó elé is. A tehén szervára koszerut tekertünk belőle, azért, hogy a boszorkányok meg ne rontsák az állatekat, de még az ajtó köllinosra is szoktunk tenni.

Amikor tehenet vettünk a vásárra, amikor hazaértünk, édesapám kiabálta, hogy hozzátok ki a legdagadóbb vánkost, amelyikbe a legtöbb töll van. Odaállította az istálló ajtó

/7/

Nem hozott szerencsét, ha nővel találkoztunk, amikor mentünk a vásárra, vagy a piarora,

B O S Z O R K Á N Y O K:

/5/

Luca napján kellett elkezdni a lucaszéket csinálni. Péter János, ez még Nagymartonyba történt, elkezdte egy lucaszéket csinálni, minden nap csinált egy kicsit belőle, hogy karácsonyra, az éjféli misére kész legyen. Később aztán abbahagyta, meg is feledkezett róla, és nem készült el vele. Pedig ha ezt meg tudta volna csinálni, nagyon szerencsés ember lett volna. Mert, ha arra ráül a templomba az éjféli misén, az összes boszorkányokat fel tudta volna ismerni. Aztán karácsony este mondja a feleségének, jaj Te asszony! engem azt hiszem elvisznek a ludvércok, mert a lucaszéket nem tudtam megcsinálni. Ugy köll vén szamar, mondja neki a felesége, minek átá bele, most majd megkapod a magadét. Péter János fel sem vette, mit a felesége mondott, mert nem hitte, hogy ilyesmi is megtörténhet. 11 órakor feküdtek le, éjfélkor úgy elvitték a felesége melől, csak úgy görincőt. A felesége nem volt ijedős asszony, röktön elszaladt a szomszédba, gyertek, mondja, mert azt a vén szamarat elvitték a ludvércok, nem tudta befejezni a lucaszéket. Látta merre vitték a csapásnak, féltek, de azért mentek utána. Keresték az erdőbe, de nem találták. Az iharosi faluvégen, ahol most

a temető van, Szörösök-nevűnek volt ott földje. Volt ott egy szép kőkereszt, odáig elhurcolták. Amikor odaértek, megszólalt az iharosi katolikus templomba a harang a hajnali misére, a keresztnél letették és azt mondták neki, szerencséd, hogy megszólalt a harang, meg a kakasok is megszólaltak, mert ha azok meg nem szólalnak, széjjáltépünk. Miért kezdesz bele olyanba, amit nem tudsz befejezni. Szegény Péter János csupa vér volt, a falu végén ott lakott az utkaparó, oda menekült meg, azok adtak neki tisztaruhát, utána két napig lőtte a hideg.

KARÁCSON ESTI BARBONA:

/5/

Karácsony este azt mondta a nagymama, menj ki lányom a ház mögé, ha fényességet láatsz, akkor nem lesz halott, ha sötétséget láatsz, akkor lesz halott. Hát fényességet nem láttam, csak sötétséget, de abban az esztendőben meg is halt az öregapám.

/13/

Karácsony este ej fej vöröshagymát behoznak a konyhába, 12 felé elszeletelik, megsózzák, amelyiken a só elolvad, az nedves hónap lesz, amelyiken nem olvad el a só, az száraz hónap lesz.

/8/

Karácsony szent este édesanyám egész kenyeret szokott az asztalra tenni és új év reggel kezdte meg, azért, hogy mindig legyen az új évre egész kenyér az asztalon, meg azért is, hogy egészben jöjjön a szerenose a házhoz.

Karácsony szent este édesapám egy kis puslikba=kötegbe kötött szénát, meg egy kosár morzsolt kukoricát szokott az asztal alá tenni, azért ha jön a kis Jézus, hozz a karácsonyfát, a szamara tudjon enni, ne éhesen mennyen tovább. Az ünnepek után ezt a puslik szénát adta az állatainak, a kukoricát meg a baromfiaknak adta.

LÁBNYOM RONTÁS:

/3/

Ha valakinek haragosa volt, vagy ~~aj~~ ha valaki nem akarta, hogy azt a leányt, aki neki nem tetszett a fia elvegye, felszedték a lábnyomát, és beletették a tűzbe. Ebbe az esetben a leányét és a legényét is felszedték, a tűzbe sütött lábnyom után elmaradtak egymástól.

A lábnyomrontást nemcsak rontásra használták fel, öntésre is felhasználták a legény, vagy leány megszerzésére. Ha valamelyik leányt tehetős legényt meg akart szerezni magának, vagy fordítva.

/5/

Amikor fiatal lányok voltunk, mentünk a bálba, öreganyám azt mondta, ha valamelyik legényt akarjuk szeretni, amelyik tehetősebb gazdagabb volt, azt jó lesz elkapni. Ha mi nem fértünk hozzá, megkértük a szomszéd lányt, vagy asszonyt, hogy vegye fel a lábnyomát, persze megfizettünk érte. Erre általában szegény ember kapható volt.

Hajából is kellett szerezni, meg egy kendőt adtak neki, hogy azzal háromszor huzza végig. Ezeket aztán elvittük a javasasszonyhoz és megöntöttük.

Májusban, egyik hajnalban kiküldték a leányt a kutra vizért, amikor huzta a vizet, annak a nevét kellett először kiabálni, akit szeretni akart, utána többet is: Jancsi, Jóska, Ferkó, Pista, mind értem esenkedjehék. Erre aztán felhuzta a vizet, hármat ivott belőle, bement a házba, megmondta az anyjának meg az öreganyjának a legény nevét, amely iknek a nevét először kiabálta. Ha tetszett a legény, felvették a lábanyomát.

/13/

A Csönka dülőnél három felé vezet az ut, egy a temető mellett, egy a fertály földeken át, ez gyalog ut, ez a Csönka dülő. Raktak ide, tejást, diót, almát, babot, tollat, szőlőt, borju farkát, azért, hogy lépjen bele valaki, ezekkel akarták megrontani. Ha belelépett valaki elkelett menni javasasszonyhoz, annyira lelte a hideg. Az öntés után csak egy-két hétre gyógyultak meg. Egy évben négyszer-ötször is raktak ki ilyeneket, vigyázni kellett, nehogy belelépjünk. A legszebb kakastollakat, meg fánccántollakat is odarakták.

/11/

Édesapám egyszer ment az erdőre dolgozni, a gyalogutra levolt rakva bersó, meg fehér toll, aztán belelépett. Mire kiért az erdőre, ellelte a hideg, dolgozni sem tudott.

Haza^jött, mondja édesanyjának, jaj de beteg vagyok.
 Talán valamibe beleléptél, mondja anyám. Hát ott volt
 a toll, meg a borsó a gyaloguton, nem tudtam elkerülni,
 bele kellett lépni. Na, megállj! mondja anyám, elmegyek
 én ahhoz a vén Kondor Jankónéhoz. Ez a vén bűdös Kata ez
 tette oda. El is ment hozzá édesanyám, kérdi tőle, mit tet-
 tél oda, te Kata? Ez a gyerek olyan beteg lett, Aszongya
 a Kata néni, nem ám a te Miskádnak volt az kitéve, csak
 az ment arra, az lépett bele. Menj csak haza nyugodtan,
 meggyógyul az a gyerek. Pár nap mulva elhagyta a hidegölés.

/6/

Egyszer mentünk az erdőre kaszálni, mert ott is voltak
 rétek. De bizony én nem tudtam kaszálni, annyira lelt a
 hideg. Elmentem haza. Találkozom az öreg Lincerné Vincsek-
 nével, mondom neki: Roza néni engem annyira buj a hideg.
 Nőgyere be fiam, ülj le ide. Leültetett a diófa alá.
 Majd hozok én neked orvosságot. Kihozott két tányérta össze-
 voltak beritva. Ugy kölött meginnom belőle az orvosságot.
 Utána elhagyott az hidegölés. Nem láttam mi volt benne,
 utána hallottam, hétféle valamiből készült, mindegyikből
 három volt benne. A többire nem emlékszem vissza már,
 három földi giliszta volt megszáritva és porrápötvé és
 három verébszar. A többi nevét már elfelejtettem.

/81/

~~Különb./többé/~~

/6/

Az én feleségemnek mondták egyszer, hogy menyen el a kocsnába, igyon pálinkát, de hozzon maga után egy póznát. Ha kérdezik, ne szóljon senkinek. Tegye le kint a póznát a kocsmá előtt, igya meg a pálinkát, és utána huzza haza a póznát. Utközbe, ha találkozik Juli nevűvel, akkor dobja le. Berugott az öregasszony, a hidegrázás mégsem hagyta el, az is belelépett valamibe.

ÖLTÖZKÖDÉS BABONÁJA:

/5/

Amikor elmentünk a bálba, előtte nyirágsöprű vesszőt dugtunk a cipőnkbe, az alsószoknyánkat fordítva vettük fel, azt azért kellett csinálni, nehogy más asszonyok hozzánk férjenek és a választott legénytől eltántorítsanak.

/11/

A lányok szépen felöltöztek, az alsószoknyát fordítva adták rájuk, hogy meg ne igézzék őket, de még nyálas fonalat is kötöttek a derekukra.

Kántercérnát akkor kötött a leány a derekára, ha valamelyik legény megtetszett neki és el akarta magát vetetni feleségül vele.

Szentpéteren történt egy eset, még az 1800-as években. A Szücs Mari néni még lány volt, az is kántercérnát tett a derekára. Mert a Kodala Feri bácsi megtetszett neki, a Szücs Mari néni azt mondta, hejába, hejába csinálnak bármit, el köll a Ferinek vönni, mert a derekamon a kántor berna.

/8/

A vőlegénynek, menyasszonynak nyálas fonalat is szoktak a derekára kötni, igézés ellen.

Az anyák fordítva adták fel a lányukra az alsó ruhát, azért, hogy meg ne igézzék őket.

A menyasszony, amikor ment az esküvőre, pemetről osumát vett le, beletette a cipőjébe, meg pénzt is tettek bele, hogy meg ne tudják igézni a rontó asszonyok.

/5/

A ruha felvételénél pl. az asszonyok a fejkendőt kassarkára kötötték a fejükre azért, hogy oda essék a figyelem, ne a szép nőre.

/3/

A menyasszonynak nyálasfonalat kötöttek a derekára, a nyálasfonál a rokkáról lekerült és meg nem fehérített fonál volt. Azért mondták nyálas fonálnak, mert az öregasszonyok vagy az asszonyok az ujjukat megnyálazva sodorták a kenderkócot, azért, hogy úgy könnyebben tudták sodorni.

Ha ezt a fonalat rákötötték a derekukra, akkor nem tudták megrontani őket. Az számított nyálas fonálnak, amit még nem fehérítettek ki.

/5/

Ha valaki véletlenül fordítva tette a fejére a kendőt, visszajáról vette fel a szoknyáját, akkor azt mondták rá, vendég jön a házhoz.

/4/

~~xx~~ 16 éves koromban nekem is volt babonám. A cipőmnek le-
csiptek a szárából egy darabot, meg karikósan kivágták a
talpát.

FEKÉLYEK, KELÉSEK, ~~TÁLYGOK~~ TÁRGYAKON KERESZTÜL VALÓ ÁTADÁSA:

/4/

Ha valaki keléses volt, babbal lehozta a kelést, elszórta
az uton, és ha valaki abból felvett egy szemet, akkor az
lett a keléses, aki a babot elszórta, arról lement a kelés.
Akinek fekélye volt a lábán, vagy kézen, talált egy csontot,
vagy pénzt, azzal háromszor végig húzta a fekélyt, aztán
eldobta és utána lement róla a főkény, ha valaki felvette,
arra ráment.

/8/

Ahány főkény volt a kezemen, fehér, vagy fekete cérnára
annyi gombot kötöttem, elástam az üstögcsepögésben /eresz/
amire az elrodhaát, addigra lement a főkény a kezemről.

/11/

Akinek főkénye volt, vagy rossz kelevénye, azt szokták
mondani, küdd el. ~~TÁLYGOK~~ Találtak az uton keresetlen
csontot, azzal háromszor végig kellett húzni a kelevényt,
vagy a főkényt, meg kellett köpödni és hátrafelé kellett
eldobni, de nem volt szabad hátranézni, mert akkor nem volt
hatása.

ÁLMOKKAL KAPCSOLATOS HIEDELEM:

/5/

Karácsony éjjelre, virradóra, böjttjére mit álmodtunk meg kellett figyelni, reggel aztán el kellett mondani egymásnak ki mit álmodott. Ha rosszat álmodtunk, akkor baj volt, abban az esztendőben a családdal, meg az állatokkal is. Ha zöld füvel, meg cigányokkal álmodtunk, de gödörbe nem jártunk, akkor a családdal, meg a jószágokkal sem volt baj abban az esztendőben. Este még a ruhákat is leszedtük a fogassól, mert ha nem szedtük le, akkor mindig dög volt a jószágokból. Ha rosszat álmodtunk, akkor bizony egész esztendőben félni kellett a bajtól.

Szent este, amikor éjféλι misére harangoztak, azt mondta édesapám, hogy menjetek ki a ház elé, hallgassátok meg, hogy honnét hallatszik a koppanás. Ha közel halljátok a koppanást, lenek, vagy főnek, akkor arra lesz a halott. Egyszer hallottam a koppanást igen messziről, nemegyek mondani édesapámnak, azt mondta, na figyelj meg lányom, arra lesz a halott, abban az esztendőben arra is volt, ~~mi fiam~~ mi fiam lenk nem volt.

L U D V É R C E K :

Tál volt, este összejöttek az öregasszonyok a porhelt mellett beszélgettek, én meg szerettem őket hallgatni, miről beszélnek. Akkor ~~is~~ beszélte a nagymamám, az uram anyja,

mikor ide került, olyan beteg volt a napam, akár mit csináltak vele, nem gyógyult meg. Hiába mentek a javasasszonyok, nem tudtak rajta segíteni. Annyira elszáradt, olyan volt már mint a kóró. Akkor aztán a Böske ángyom, aki az uram anyjával együtt került ide Szentpéterre, mint új asszony, azt mondta, Mama magát el kell vinni valahová. Hát mennyi édes lányom, ahova tudsz. El is ment a Böske ángyom, mert ludvércsek jártak a mamához. A szomszédba lakott a Kocsár Gyura bácsi ahhoz ment a Böske ángyom. Az meg olyan betyár forma ember volt, minden babonához értett. Azt mondja neki a Böske ángyom, hát így vagyunk a mamával, ludvércsek járnak hozzá, mit csináljunk? Este, mikor lefekszünk, elfujjuk a pipicset, elkezd jajgatni, és azt mondja, már megint megjöttek hozzám. A Farkas Jóska betyár képébe járnak oda hozzá, mondja meg Gyura bátyám, mit csináljak vele?

Akkor aztán a Gyura bácsi azt mondta, légy nyugodt, hugom, holnap este én is átmegek, majd én elintézem azt a ludvérdet. 11 órára várjatek engemet, Másnap este, amikor megjött a 11 óra, jön ám a Gyura bácsi. Bekötötte az ajtót gatyamazaggal, a derekára is kötött gatyamazagot, arra egy éves mogyorófa hajtást, fűzfahajtást, benekek hagymát, kétféle virágot kötött, és odaült az ajtósarokba. Hát egyszer csak megy ám be az ember. Odament az ágyhoz. Na aztán a Gyura bácsi, megfogta, a kezébe egy erős mogyorófpálcát tartott, azzal úgy elverte, hogy csak úgy rét mint egy kisgyerek. Azt mondta az ember a Gyura bácsinak köszönhetet annak, hogy te nagyobb ördög vagy mint én, és annak, hogy mindennel el vagy látva, mert különben

ugy szét tépnélek, madzagkorcs sem maradna belőled.
Akkor aztán elment az ember, de rá egy hétre meghalt
a mama. Amikor vérasztották a Konterék házánál volt egy
nagy akácfa, azon a halálbaglyok annyira sivitottak, réttak,
reggelre sárga fossal úgy összepiszkitották az udvart,
hogy két menyecske megérte összetakarítani. **XII**
Homokkal hintették le, hogy mi a temetés lesz, tiszta
legyen az udvar. Amikor vittük a temető felé, olyan nehéz
volt a koporsó, megérték vinni. Amikor meg odaértek, olyan
könnyű volt, mint a toll, de látni nem láttak semmit.

/11/

Kint a Jakabfy háznál volt a Ferencék kukorica földje,
oda adták nekünk a korica szárát. Este elmentem édesanyámmal
én is szárt hozni, hát amikor gyűjünk haza a nagyhidon kö-
rösztil fölnezek a levegőbe, nézem miaz, hát egy nagy fé-
nyesség volt, olyan hosszú volt, mint egy nyomódur. Én
meg csak mondom, jaj édesanyám miaz? De valami pattogott
belőle. Amikor hazaértünk kint üdögéltek Kodelák Konterék
előtt, kérdik: Te Maca! anántól, nem láttátok a ludvércet,
még erre is pattogott. A ludvérd az olyan volt, ha valaki
nagyon elspekulált, valakibe, akkor annak a képébe járt
a ludvére hozzá, férfi, vagy nő képébe.

SZÉPASSZONYOK:

/5/

Nagymartonba történt, adószedésre járt a jegyző, kocsival
szokott kijönni a sluba. Ilyenkor fogadtak egy kocsit, aki

kihozta, meg hazavitte Csurgóra. Este aztán az egyik háznál jól leitták magukat, jól bevacsoráztak, későig elmaradtak. Akkor este édesapám fogadták meg, féltizenkettőkor jöttek hozzá, hogy fogjon be. Amikor mentek Csurgó felé, odaértek az akácoshoz, ez mindig olyan jelenséges hely volt. Azt mondja édesapám: jegyző ur! Nem tudom, hogy valami menyecske nem-e ül mögöttünk? Azt mondja a jegyző: ne félj János, majd elkapjuk mi azt a menyecskét. Ahogy ezt a jegyző ki-mondtak, odaértek az akácok közepére. A lovak meg álltak, há-
~~Négyiraxkashanxxxrük~~ tul a kasba a főerdész, meg a segéd-jegyző horkol. Jegyző ur! Nézzen hátra, mondja édesapám, hát a jegyző hátranéz. Látja ám három menyecske ül a desz-kán, kettő meg fogja a lovak kantárját elől. Közben feléb-redt a főjegyző ur, meg a segédjegyző is, szólni sem ~~axxtix~~ tudtak, úgy megijedtek. Amíg a csurgói törökhagyási templom-ban meg nem szólalt a harang, addig nem tudtak onnan el-menni. Amikor a harang megszólalt, a lovak megindultak, többet aztán nem mertek elmaradná, már délután elmentek haza. Azon a helyen a szépasszonyok szoktak megjelenni.

ÖRDÖNGÖS TÖRTÉNETEK:

/1/

Somogy Szt. Páon történt, Porogszentpál. Házat építettek, egy Horváth nevű család azért, hogy olyan szép háza ne legyen senkinek sem, mint nekik. Se a bükkösdieknek, se aszent-páliaknak, sem a szentkirályiaknak. Nagy adósságba verték ma-gukat, egyszer azt mondja a feleségének, nem bánám, ha az

ördög gyünne, annak is elmennék fuvarba, olyan fuvarozóféle ember volt. Este aztán bekopogott hozzájuk két ember és kérdik, ki lakik itt? Én Horváth István, felelte az ember, a csufnevük Répa volt, de azt csak ugy melléknévnek használták. Mondják neki: maga elszokott jární fuvarba, minket elkellene vanni, nem is olyan messzire, a fuvar jó meg lenne fizetve. Mennyér visz el bennünket? Hát azt csak akkor tudom megmondani, felelte a Horváth, ha megmondják, hová kell vinni magukat. Na jó, mondja az egyik ember, majd meglássuk, mit szolgál meg a bácsi, mi egészen jól megfizetjük. Jól rendbe van, mondja a Horváth István, kiment befoga a lovakat. Üléskest tett föl, és monta k nekik, hogy új üljenek fel, aztán idnulhatnak is. A két ember felült a kocsira, és elindultak. Mondták neki, hogy melyik uton mennyen, de utóbb már borzodott a haja, mert fönn mentek a levegőbe. Amikár már jó messzire mentek, mondja nekik, vissza akar fordulni. Nem bácsi, nem bácsi, maga csak gyüjjön, mondóák neki. Egyszer csak odaértek egy nagy házhoz, az urak ott leszáltak, és kérdezték, hogy ~~bácsi~~ bácsi mi pénzt kér a fuvarért. Hát amit számitanak, mondja Horváth István. A két ember, azt mondta, hogy gyüjjön be bácsi ebbe a két házba, nézze meg belül, akkor kifizetjük együttesen. Bement velük, de szivesebben ment volna hátrafelé, mint belülre. Az épületben sokan voltak, de nem ismert egyet sem belőlük. Mentek tovább, egyszer csak odaértek a zákányi paphoz, az két-három évvel előtt halt meg, azt ott üldögélt egy székbe. Nyakába lógott a stóla.

Lógott a nyákába egy aranylánc is, azt mondta neki a két ember, hogy ezeket vegye ki. Nem merte kivenni a pap nyakából a stólát, meg az aranyláncot, mert a pap, hogy egyre hajtogatta a fejét, hogy ne. Akkor aztán a két ember azt mondta neki: jól van bácsi, ha nem meri kivenni őket, akkor kifizetjük a fuvarját. Jó sok pénzt adtak neki, éppen annyit, amennyire szüksége volt, hogy kifizesse az adósságát, de még többet is kapott. Na de aztán mikor onnan megjött, olyan rosszul lett, mert nagyon megijedt, a tudta, hogy nem ezen a földön járt, mert a zákányi papnak ő is ott volt a temetésén, amikor meghalt, pár évvel azelőtt. Ágynak esett, de többet fel sem kelt, egy hónap múlva meghalt.

Ennek a történetnek a másik változata:

/9/

Osztopánban történt, az egyik fuvaros részegen azt mondta a kocsmába, hogy még az ördögnek is elmegy fuvarba. Egyszer csak odament két piros sapkás ember, mondják neki, ugy hallották, maga az ördögnek is elmegy fuvarba, vigyen el minket is. Az ember elment haza, befogta a lovakat, odaállított a kocsmához. A két piros sapkás ember felült, ahogy mennek az uton, látja ám, hogy két feketeség megy a lovak előtt. Hamarosan odaértek egy kapuhoz. A kapun nagy lakat volt, a két feketeség kiosugta a lakatot, bementek az udvarra, belül egy nagy ház volt. Amikor beértek az udvarra, megálltak a lovak, leszálltak az emberek és mondták neki, hogy mennyen be velük a házba. A házban van egy ember, ez a maguk papja volt. Ennek a nyakából vegye ki a stólát. Mert ha nem veszi

ki, akkor nem kísérik vissza, egyedül pedig nem tud visszamenni. Megijed, mert ahogy kiértek a faluból nem láttatt egyebet, mint azt a két feketeséget, ami a kocsin előtt ment. Kivette a pap nyakából a stólat, pedig a pap forgatta ám a fejét, hogy ne vegye ki, de nem akart ott maradni. A papot azon nyomban széjjeltépték, utána pedig hazakisérték, a falu végén eltűnt a két feketeség, egyenesen a kocsiához hajtott, ~~de azért~~ mert ott már várták az emberek. Elbeszélte, hogy mi történt vele a pokolba, mert ott járt.

GARABONCIÁS TÖRTÉNETEK:

/1/

Édesanyám nagylány volt, már eljártak masina mellé nyáron. Akkor még olyan kézzel hajtós masina volt és három köröszöt kötött mindenkinek lehajtani. Elég nehéz volt hajtani. Egyszer ott csak megjelenik egy fiatalember, jó erősnek látszott, segített nekik hajtani a masinát. Nem kért mást a segítségért, csak aludtejet, meg vizet. De a hátán olyan sörény volt, mind a disznón, de olyan erős is. Ház az aludtejért mindig börzönkődtek rá a miháldiak, amikor azt mondták neki, hogy nincs aludtejük, megmondta nekik, hogy memyi aludtejük van elzárva, kászliba, kamrába, ahol éppen tartották. Még az aludtejet is sajnálták tőle, pedig sokat dolgozott. Egy nap aztán egy nagy fekete felhőt láttak az égen, akkor aztán a garabonciás elment, otthagya a gépet, kiment a kertekbe, aztán ahogy a felhő közeledett, felment a sandi szőlőhegyre, a sandi hegyen összetalálkozott Trosek Bognáékka.

azok ott dolgoztak a szőlőbe, odament, egy kis vizet kért tőlük. De bizony azok elpirongatták onnét és nagyon megverték őt. Azt hitték, hogy kiakarja kémlelni a pincét és majd betör, ha nem lesznek ott. Amikor onnét elment, rá két és fél órára megint gyűtt egy nagy fekete felhő. Akkora jeges estek, hogy kivágták a szőlőtükéket is, de nemcsak a Trosekékét, hanem a körülöttjét is. Egy szegény szamarad koldus, szamaras Pali bácsinak nevezéék, ott lakott a faluvégen, a fák alatt tanyázott, ezt a helyet Jelenéseknek hívták. Azt is tisztán agyon vágta a jég, úgy, hogy belehalt. Azzal a felhővel aztán a fiatalember is elment, többet aztán nem látták Miháldon, sem pedig Sandon.

Öregapám csikósbojtár volt, kint hált a karámnál a gazdájával együtt. Odament egy bácsi és szállást kért, a gazda adott is neki, bent a kunyhóba, ahol ők szoktak hálni. Ennél a bácsinál volt egy nagy könyv is, amikor az öreg bácsi lepihent, öregapám felvette a könyvet, és elkezdte forgatni. Nem tellett bele félóra, akkora dörgés, villámlás lett, erre felnéz a bácsi, körülnéz, hogy mi van? Meglátja ám öregapám kezébe a könyvet, ahogy az forgatja, elkapta a kezéből a könyvet, kiment a kunyhóból és elkezdte visszafelé forgatni a lapjait, meg olvasott belőle, úgy, hogy aztán a felhő eltérült más felé. Akkor aztán az öreg bácsi físzament a kunyhóba és nagyon megpirongatta öregapámat.

Egyszer, amikor a kanász hajtott a legelőre, de már előbb is feltűnt neki, mert már előbb is elveszett egy disznó, olyan jó süldő féle. Aztán később is mindig több veszett el. Már kezdtek a kanászra gyanakodni, hogy mi lehet itt, betyárokkal cimborál-e, mert akkor még jártak a betyárok is, vagy mi. Utóbb már őrt álltak azon a cspáson, amerre a kanász a disznókat hajtotta. Hát egyszer csak észreveszik ám, hogy egy nagy kigyó, de nem is volt olyan nagyon hosszú, de mint egy zsák olyan vasatag volt. Az szokott mindig egy süldőt elkapni, és az vitte el. Egyszer csak gyűtt ám egy nagy fekete felhő. De gyűtt ám egy ember is fekete ruhába, és azt mondta, ő most elviszi azt a csikót onnan, mert az az ő csikaja, azért gyűtt. Többen dolgoztak arra felé a menőz, azok is odamentek, hogy megnézzék, hogy milyen csikója van neki. Hát látják ám, az a nagy kigyó, ami a disznókat szokta elvinni. Emikor odaért a nagy fekete felhő, belevágta a kigyó fejébe a kantárt, felült a hátára, és a felhővel együtt elment.

A mőhaldi fenyves mellett volt egy kis remic, az mellett volt egy hádas. Az egyik ember elment valamint fát-e vagy mit akart vágni, ahogy megy a remicbe egy nagy rönköt talált, ahogy a rönk feküdt hosszába, úgy feküdt rajta, nem nagyon hosszú, de vastag kigyó. Olyan mint a garabonciás kigyója, mert azt olyannak mondták, nem olyan hosszú, de vastag volt. Aztán ennek a kigyónak taréja volt, meg bakalója, mint a kakasnak. Az ember ettől nagyon megijedt, de aztán mit volt mit tenni, belevágta a fejszét

a kopéltójába. Aztán az ember elfutott. Amire a kigyó el-
tudott pusztulni, egy holdnyi nádat lehengetelt, az ugy
nézett ki, mintha lehengetelték volna. Aztán később el-
mentek, persze puskásan megnézni, és megtaálták a kigyót,
de már meg volt dögvölve. A fejsze még akkor is benne volt
a kopéltójába.

Még csikósbojtár volt öregapám, ahogy őrizték a csikókat
a legelőn, találtak egy kis tüzet a gazdájával. Nézd, mondja
neki a gazdája, milyen kis tűz van itt, kik lehettek itt,
még nyomuk sem maradt. A gazdája megpiszkálta a tüzet, fel-
vett egy parazsat, beletette a pipájába. Azon mód piroslott,
de a dohány nem gyulladt meg. De menni kellett a csikók u-
tán, amire a csikók megállapodtak megnézte a gazdája a pi-
pát, hát egy kis darab arany volt benne. Na fiam, mondta
gazdája, visszahajtuk oda, ahol ezt találtuk, mert megmu-
tatom öregapádnak is az aranyat. Hát amikor visszamentek,
amint megpiszkálták a parazsat, az mind arany volt. Amit
meg nem piszkáltak meg, annak még a helyes sem volt ott.
A gazdája öregapámnak is adott belőle kettőt.

Ott ahol őriztek e legelőn, közel volt egy bozótos gödör.
Volt egy kőkecske is, a gyerekek már agyon lovagolták, az
egyik lába le is törött. A közelben szoktak delelni a jó-
szággal, lent volt egy vidéki ember térképpel. A gazdája
bevezette a völgybe az embert, ott megtalálták a kecskét.
Az ember elkezdte a kecske oldalát kaparni, innen iszonna
is. Egyszer csak elővett egy kulcsot, kicsukta a kecskét.

Pénz volt a kecske hasában. Beletették a pénzt a táskába, meg tarisznyába, elvitte az ember. Később érdeklődtek, hogy kik voltak, törökök voltak, Sormás és Homokkomárom között lehetett ez a hely, mert a Kiskanizsai csikókat őrizték.

/10/

Uj menyecske voltam, hát bizony még akkor szegények voltunk, képét aratni jártunk az uraság mezejére. Amikor hazajöttem, az ebédhezából, nekiálltam mosogatni. Bejött hozzánk egy hoszszuruhás magaa alak, de a lábát nem lehetett látni, hős zu ruhájától. Amikor bejött, nem is köszönt, csak mondja, aggyál nekem egy fazék aludtejet, egy fél sonkát, egy fél kenyeret. Én mondtam neki, hogy nincs aludtejem, sonkám, de kenyerem se. Nagy fogai voltak neki, meg nagy szája is. Akkor aztán édesanyám bejön, kint foltoztak a szomszédasszonnyal a pitarba, bejött, mert én közbe kikiáltottam, hogy édesanyám jöjjön be. Hajnal Treszka néném is ott volt, amikor befutottak a Hajnal Treszka néném idősebb lehetett, mint anyám. Mondon neki, hogy ez az ember, vagy asszony, én nem tudom hogy mi, egy fazék aludtejet kér, meg egy fél sonkát, meg egy fél kenyeret. Akkor aztán azt mondja énnekem, hogy nem köll aztán semmi sem köll, mert azt mondtad, hogy nincsen. Na ha nincs, akkor nem is lesz majd. Anyám meg a Hajnalné mondták neki, hogy dehogy nics, majd adunk mi. Nem akarta elfogadni, azt mondta, adjunk neki, régen ami volt olyan paraszt tálak, hát abba öntötték bele az aludtejet, és azt mondta, hogy tegyék le a földre,

akkor odaült, egy kicsit evett belőle, de nem vitte el sem a kenyeret, sem a sonkát. Persze, a sonkát nem is akarták nekiadni. Én mentem ki, az ~~ő~~ meg gyött utánam. Aztán mondta, azt mondtad, hogy nincsen sonkád? Azt is megmondom hány fazékkal van, meg hány kenyér van. A földpincótekben van négy egész sonka, meg három kenyér. Aztán rámutatott a kászlira, abba is van három fazék aludtej. Egyre mondta, hogy adjam oda a kezem, megmondja, hogy mi lesz velem. Én meg csak mentem hátrafelé. Aztán beléptem a kamrába. Oda is gyött utánam, kértem anyámat, hogy ne adjon neki semmit, féltem, hogy elvisz. Aztán elkezdi mondani: mire mentél te férjhez, te kis szerencsétlen. Megmondta, hogy mennyi gyerekem lesz, és milyen szegénységbe kerülök. Nem lesz semmid sem, részeges lesz az urad. Elmondta, hogy sok betegségen megyek keresztül, kás által. Eddig már négyszer ~~operáltak~~ és ~~igaz~~ ^a volt neki, mert amikor megértem, akkor jutott eszembe minden. Azt is megmondta, hogy juttatott földet is kapunk, de nem fog a miénk lenni. Én meg közbe szólok, hogy van ez özvegy néném, lehet, hogy attól jusolok. Nem jusolsz, ~~hanem~~ hanem az ország fordulatával kaptok földet, de az a tiétek nem lesz, mondta. Azután jobb lesz az egészséged, jobb sorod lesz. Amit mondott, mind igaz lett. Amikor a juttatott földet megkaptuk, mondja anyám, na látod lányom itt a föld, amit az ember mondott. Akkor aztán az ember elment, addig nem láttuk, olyan magas volt, mint egy kis ágy, meg olyan hosszú is az a valami az udvaron, pokróc félével volt letakarva, de nem lehetett látni, hogy ki az.

Mondták neki anyámék, hogy a pajtását is hívja be. Oda mennyenek, mondta, majd ő azt onnan elviszi. Amikor ment ki, anyámtól kért egyet az én szoknyáimból, én egyre kértem anyámat, ne adjon neki, mert hátha elvisz, így aztán nem adott neki. Aztán elment. Ami le volt tá arva az ment előtte, bementek az erdőbe a falu végén, egy kocsit ment föl az erdőbe, azon mentek el. Eközben jött egy fekete felhő, oda az erdő fölé, akkora zivatar lett, hogy meg kellett kapaszkodni a kerítésbe, azt hittük, hogy ledől a ház, a fákat csak úgy csavargatta. Soha többet nem láttuk, mint már hárman akkor, én akkor már 16 éves koromban férjhezmentem, 1923.nyarán történt ez az eset.

Anyám mesélte, ők is eljár tak képes aratni, gyűtt egy akkora fölhő, hogy három km-re elvitte a képeket. Akkor is egy öreg ember járt itt a faluba. Az öregek mondták, hogy akkor lehetett a nagy zivatart Aludtejet kért, de nem adtak neki. A malomi táblából az ujhegyig elvitte a szél a gabonát.

/11/

Az öregektől hallottam a garabonciásokról, azok mindig aludtejet kérte, ~~és~~ és ahol kaptak azt mondták, maguk ne féljenek, a maguk határát elkerüli a jégverés. De ahol nem kaptak, ott elverte a jég a határt, és ahogy elmentek, hamarosan jött utánuk a fekete felhő, akármilyen kicsi is volt, de csak úgy fót a jég belüle.

Kántorcérnát kötöttek a leány
derekára, ha annak valamelyik
legény megtettse tt és el akarta
magát vetetni feleségül.

Kántorcérnának a legény-
fogás esetén nevezték a nyá-
lasfonalat.

Nyálas fonalat kötöttek a menyasszony
derekára az esküvőre való indulás előtt
az igéző szemek ellen.

A nyálasfonál ugyanaz, mint a kántor-
cérná. Azért nevezik nyálas fonálnak,
mert az öregasszonyok fonás közben az
ujukat megnyálazzák, hogy könnyebben so-
dorják a kenderkócot.

46
33

Nyirfakarikány való utbujás, hogy
boszorkányokká tudjanak válni nyirfá-
ból készített karikán kellett átbujni.
/Nyirágból készül/

Nyirág karika.

67
24

Amikor a legények meglepték a menyecskeket boszorkánnyá való átváltozását, bal kézzel kellett megfogni a nyirfakarikát és a ke- ritésen széjjelverték.

Pogányszentpéteri menyescék népviseletben.

62
25

Nyálasfónál felkötése vőlegényénél.

Lányok, menyecskék népviseletben.

* Ha a gyermek beteg volt, elvitték
az öntőasszonyhoz és megöntették.

Az öntöttvízből a nevetlen ujjukkal
a gyermekek szájába csöpögtettk.

A hidegvízbe összeállt viaszt, jellel kihozta a gyermek betegségét.

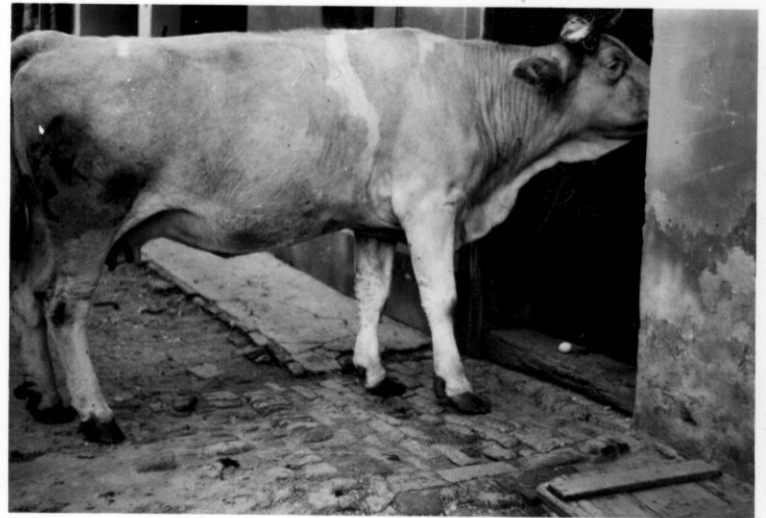
Az öntöt vízzel megmosdatták a gyermeket, utána 4 naplemente irányába kellett kiönteni a vizet.

T1

~~22~~

Ha vettek a vásáron tehenet,
az istálló ajtóba háromszor
végighuzták a tehenet a leg-
töltöttebb vánkossal.

Ujabb szokás szerint tojást helyez-
nek az istálló talpjára.

Ha megromlott a tehénnél a tej,
astalpon, esorhasarlón, amit előzőleg
megtűzesítettek, háromszor parazsat tet-
tek a szűrőkébe és három szem csallán
szívét, azon kellett átszűrni a tejet,
hogy a rotyás elmuljon.

53

1

Fr. Knózy Judit a Rippl-Rónai
Múzeum /kaposvári/ kiváló mu-
zeológusa.

A kép bal sarkában dr. Knózy Judit
szüke közben.

54
+1

Fonás közben ujjukat megnyálcozták, hogy
könnyebben tudják sorolni a kenderkócot.